

เรื่องที่ 14

นโยบายการตลาดและราคา¹

ในปัจจุบันนี้ เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาราคาผลผลิตเกษตรตกต่ำ ราคาไม่แน่นอน การกำหนดราคาเป็นอำนาจของพ่อค้าคนกลาง ในสภาพเช่นนี้แม้จะมีการเพิ่มผลผลิตด้วยการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ มันก็จะเป็นผลดีทั้งต่อเกษตรกรและประเทศชาติ เพราะการตลาดและราคาไม่เอื้ออำนวยให้ รัฐบาลจำเป็นจะต้องวางนโยบายด้านการตลาดและราคาให้สอดคล้องกับการผลิต, ความต้องการของผู้บริโภค

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว การเกษตรของไทยยังมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อส่งออก เช่น การหีบห่อไม่เหมาะสมเกิดความสูญเสีย ต้นทุนการขนส่งสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ คุณภาพไม่ดี มีการแข่งขันในตลาดต่างประเทศมาก

จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลจำเป็นจะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างมีระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาดและราคาควรเป็นอันดับแรกที่รัฐต้องให้ความสำคัญและหาทางแก้ไขเป็นการเร่งด่วน โดยมีจุดมุ่งหมายว่า ต้องจัดระบบตลาดและราคาผลผลิตเกษตร ให้เกิดความเป็นธรรมทั้งด้านผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ส่งออก เพื่อให้ธุรกิจการเกษตรทั้งภาคเอกชนและรัฐบาลอยู่กันอย่างราบรื่น และเป็นไปด้วยดี สามารถแข่งขันกับประเทศผู้ค้าอื่น ๆ ได้ด้วย แนวทางการแก้ไขปัญหามีดังนี้

1. เน้นจัดระบบการค้าเสรี เนื่องจากภาคเอกชนมีความชำนาญและความสามารถในกิจการด้านตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจึงควรมีนโยบายให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทเพื่อการแข่งขันทางการค้าโดยเสรีและยุติธรรม รัฐควรมีหน้าที่กำหนดนโยบายใหญ่ และคอยกำกับดูแลให้ระบบการค้าตั้งแต่ระดับไร่นาไปจนถึงผู้บริโภคและผู้ส่งออก เช่น การใช้มาตรการป้องกันการผูกขาด การกตรราคา การเอารัดเอาเปรียบในการชั่ง ตวง วัด ฯลฯ

¹ อ่ำพล เสนาณรงค์. การพัฒนาการกลไกเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2528.

2. สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการตลาด เพื่อประโยชน์ในการลงทุน การขนส่ง การลดต้นทุนการผลิต ลดต้นทุนการส่งออก การรักษาคุณภาพสินค้า โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการตลาดเหล่านี้ก็ได้แก่ ระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย สถานที่เก็บรักษาผลผลิตคือ โกดัง หรือยุ้งฉาง ที่มีประสิทธิภาพ การติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกประเทศที่สะดวก

3. ส่งเสริมและเร่งรัดขยายตลาดส่งออก ต้องมีนโยบายการค้าที่เอื้ออำนวยต่อการส่งออก เร่งรัดการเจาะตลาดต่างประเทศใหม่ ๆ ในสินค้าหลาย ๆ ชนิด รัฐจะต้องมีมาตรการคุ้มครองการส่งออกให้คล่องตัว โดยบริหารจัดการหรือกฎบางอย่างที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าส่งออกให้น้อยที่สุด ตลาดส่งออกก็เช่นกัน ควรยึดนโยบายการค้าเสรี ปลดปล่อยกลไกธรรมชาติทำงานเอง ระหว่างผู้ผลิต ผู้ส่งออก และอุปสงค์อุปทานของตลาด สิ่งสำคัญที่รัฐต้องรับภาระหนักและจำเป็น คือ การเจาะตลาดใหม่ ๆ ในเรื่องตลาดส่งออกนี้มีข้อควรพิจารณา คือ

3.1 พัฒนา จัดหา สินค้าใหม่ ๆ เพื่อเสนอขายต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

3.2 ยึดนโยบายการค้าเสรี รัฐไม่ควรเข้าแทรกแซงด้วยการกำหนดโควตาและควบคุมการส่งออกนัก เพียงแต่คอยกำกับดูแลมิให้พ่อค้าแข่งขันกันตัดราคาส่งออก เพราะจะมีผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ผลิต

3.3 ไม่ควรห้ามหรือจำกัดโควตาการส่งออกสินค้าเกษตรที่ใช้ในอุตสาหกรรม การเกษตร เพราะจะมีผลกระทบต่อราคาภายในประเทศ

3.4 ปรับปรุงระเบียบ พิธีการด้านศุลกากร ขั้นตอนต่าง ๆ ในระบบราชการ เช่น การตรวจสอบคุณภาพ การอนุญาต เพราะปัญหาเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคและน่าเบื่อสำหรับผู้ส่งออก และเป็นการเพิ่มต้นทุนการส่งออก

3.5 โครงสร้างภาษีควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน การที่โครงสร้างภาษีสินค้าเกษตรไม่เปลี่ยนแปลง เป็นผลให้เกษตรกรได้รับผลกระทบที่ไม่เป็นธรรม มาตรการลดภาษีขาออก ภาษีการค้า ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ฯลฯ เป็นการลดต้นทุนการส่งออก สินค้าของไทยสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นในตลาดโลกได้ ขณะเดียวกันจะเป็นการช่วยยกระดับราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศให้สูงขึ้นด้วย

3.6 การให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการส่งออกสินค้าเกษตร เช่น การให้เงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำของธนาคารแห่งประเทศไทย, การสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์ขยายวงเงินหรือเพิ่มการปล่อยสินเชื่อทั้งระยะสั้นและระยะยาว, ธนาคารแห่งประเทศไทยช่วยเหลือโดยการ

รับซื้อสดตัวสัญญาใช้เงินที่เกิดจากการส่งออกไม่ได้ตามกำหนด

3.7 จัดตั้งหน่วยงานหรือศูนย์บริการชาวสาร ข้อมูล การวิจัย และวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของตลาดและราคาในต่างประเทศอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ของผู้ผลิตและผู้ส่งออกสามารถรับสถานการณ์ได้ทันทีที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยอาจเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสำนักงานทูตพาณิชย์ในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศคู่ค้าหรือคู่แข่งที่สำคัญ

3.8 ควรมีการพัฒนาด้านการส่งออกในรูปแบบของกรมการ เพื่อคอยดูแลกำกับ การดำเนินงานด้านส่งออกให้เป็นไปตามเป้าหมายและได้ผล

3.9 รัฐบาลควรเร่งรัดการดำเนินงานทั้งด้านนโยบายและเจ้าหน้าที่เพื่อขจัดและลดปัญหาการกีดกันทางการค้าอย่างต่อเนื่องและได้ผล เกิดความมั่นคงในการส่งออก โดยเพิ่มบทบาทการเจรจาต่อรองแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ ทั้งด้านการเมืองและการพาณิชย์ ด้านการพาณิชย์นั้นได้แก่ การเจรจาเสนอขายสินค้า การเจรจาแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน การเข้าร่วมแสดงสินค้าในประเทศต่าง ๆ การเชิญผู้แทนการค้าจากต่างประเทศมาชมการแสดงสินค้าภายในประเทศเพื่อเผยแพร่สินค้าไทย จัดส่งผู้แทนการค้าเดินทางไปเสนอขายสินค้าในประเทศต่าง ๆ

3.10 ควรให้ความสำคัญกับประเทศคู่ค้าในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งมีภาวะเศรษฐกิจการค้าที่คล้ายคลึงกันและมีอำนาจเจรจาต่อรองกันได้ เช่น ประเทศในกลุ่มอาเซียน หรือประเทศเพื่อนบ้านของเรา เช่น ลาว เขมร ฯลฯ ซึ่งหลีกเลี่ยงการต้องแข่งขันทางการค้ากับประเทศที่ใหญ่กว่าและมีอำนาจต่อรองสูงกว่าไทย

3.11 รัฐบาลควรสร้างอำนาจการต่อรองทุกวิถีทาง เท่าที่สถานการณ์ทางการเงินจะเอื้ออำนวยให้ เช่น อัตราดอกเบี้ย ปริมาณเงินกู้ และอัตราแลกเปลี่ยนทางการเงินระหว่างประเทศ ฯลฯ

4. ปรับปรุงคุณภาพผลผลิตเกษตรให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นขนาด สี รสชาติ ฯลฯ คุณภาพเหล่านี้ต้องสม่ำเสมอ ซึ่งเท่าที่ผ่านมานั้นประเทศไทยจะทำการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณ แต่ในบทความนี้ได้เสนอให้เน้นเรื่องคุณภาพเป็นสำคัญ

การค้าระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาการส่งออก คุณภาพของสินค้าเป็นสิ่งจำเป็น ผู้ซื้อเป็นผู้เลือก ถ้ามีการส่งสินค้าที่ไม่ถูกต้องตามสั่ง หรือส่งสินค้าด้อยคุณภาพ ก็จะทำให้ประเทศไทย

เสียโอกาสด้านรายได้ และเสียลูกค้าไปในที่สุด ตัวอย่างเหล่านี้เคยปรากฏมาแล้วหลายครั้ง ในการค้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย

สำหรับการปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตเกษตรนั้น จำเป็นต้องนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ดังนี้

4.1 เทคโนโลยีก่อนการเก็บเกี่ยว ได้แก่ วิทยาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ด้วยการใช้เมล็ดพันธุ์และการใช้ฟอพันธ์แม่พันธุ์ที่ดี มีการปรับปรุง บำรุง ผสมพันธุ์ใหม่ เพื่อผลผลิตต่อไร่ ต่อตัว ที่สูงขึ้น ด้านทานโรคดีขึ้น ซึ่งจัดว่าเป็นเทคโนโลยีทางชีวภาพ นอกจากนี้ยังมีเทคโนโลยีในการปฏิบัติ ดูแล รักษา ระหว่างเพาะปลูกอีก เช่น การใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี การให้น้ำอย่างพอเหมาะและพอเพียง การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธีในการปราบปรามและป้องกันศัตรูพืช เทคโนโลยีในการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีการเสียหายน้อยที่สุด ฯลฯ

4.2 เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ได้แก่ การเก็บรักษาผลผลิตเกษตรทำให้เกิดความเสียหาย เช่น การทำความสะอาด การลดความชื้น การยืดอายุผลผลิตเกษตรด้วยการควบคุมอุณหภูมิหรือการฉายรังสี การคัดเลือกคุณภาพ การแปรรูป การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง เหล่านี้จะอยู่ในขั้นตอนทางการตลาด

5. สนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตร ได้แก่ การใช้ผลผลิตเกษตรในอุตสาหกรรม เพื่อแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูปต่าง ๆ เช่น อาหารกระป๋องต่าง ๆ, น้ำมันพืช, อาหารสัตว์ ฯลฯ ปัจจุบันนี้การค้าผลผลิตเกษตรในตลาดโลกประสบปัญหาด้านราคามาก เพราะมีการแข่งขันสูง ตลาดเป็นของผู้ซื้อ ดังนั้น การแปรรูปสินค้าในลักษณะอุตสาหกรรมเกษตร จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะพหุตลาดได้ รัฐบาลจึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมขยายอุตสาหกรรมเกษตรให้กว้างขวางขึ้น

6. นโยบายการรักษาระดับราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพ ราคาไม่ตกต่ำ ทั้งนี้ก็เพื่อความมั่นใจในอาชีพการเกษตรของเกษตรกร และใช้เป็นแรงจูงใจให้ทำการผลิตมากขึ้นอย่างมีคุณภาพ

ปกติแล้วสินค้าเกษตรจะมีการเปลี่ยนแปลงของราคามากกว่าสินค้าประเภทอื่น เนื่องจากคุณสมบัติส่วนตัวของสินค้าเกษตรเอง เช่น เน่าเสียง่าย อุปทานเข้าตลาดพร้อม ๆ กัน (เก็บเกี่ยวในเวลาเดียวกัน) อายุการเก็บรักษาสั้น นอกจากนี้แล้วราคาในตลาดโลกยังมีผลกระทบต่อราคาภายในประเทศด้วย ดังนั้น รัฐบาลจึงควรวางนโยบายในการรักษาเสถียรภาพของราคาผลผลิตเกษตรให้ค่อนข้างคงที่หรือเปลี่ยนแปลงในทางต่ำลง ให้น้อยที่สุด ไม่ว่าจะใช้มาตรการพยุงราคา

ประกันราคา หรือการแทรกแซงตลาดก็ตาม นโยบายรักษาเสถียรภาพของราคาจะได้ผลดี ก็ต้องมีการวางนโยบายระยะยาว มีกลไกที่พร้อมและดี มีเงินทุนเพียงพอ บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ฯลฯ

การเคลื่อนไหวของราคาสินค้าเกษตร เป็นการยากที่จะคาดคะเนได้แน่นอน แต่รัฐบาล ก็จำเป็นต้องหามาตรการควบคุมราคาให้เกษตรกรขยายผลผลิตของเขาได้ในราคาที่เป็นธรรม ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางมากอย่างในปัจจุบัน เราจะเห็นว่าเมื่อราคาสินค้าเกษตร ในตลาดแปรปรวน พ่อค้าคนกลางมักจะผลักระให้แก่เกษตรกรเสมอ โดยมีได้ค้ำประกันว่าราคานั้น จะคุ้มกับต้นทุนหรือไม่ รัฐบาลต้องหาแนวทางแก้ไข คือ

6.1 เร่งรัดการส่งออก ด้วยการเจาะตลาดใหม่ ๆ และรักษาตลาดเก่าไว้

6.2 พยายามให้ทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อค้าคนกลางให้สำนึกในการประสาน ประโยชน์ร่วมกัน พ่อค้าอย่าเอาเปรียบเกษตรกรจนกระทั่งอยู่ด้วยกันไม่ได้

6.3 มีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการ เพื่อการรักษาระดับราคา จะทำได้ง่ายขึ้น

6.4 ลดหรือ/และห้ามนำเข้าสินค้าเกษตรที่สามารถผลิตได้เองในประเทศไทย

6.5 เน้นระบบการจัดการฟาร์มแบบครบวงจร โดยเกษตรกรผู้ผลิตร่วมทุนกับพ่อค้า และโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อประสานประโยชน์ และรับผิดชอบร่วมกันในแต่ละขั้นตอน

6.6 การปรับโครงสร้างภาษีสำหรับผลผลิตเกษตรที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า คือ ถ้ามีการส่งเสริมให้ผลิต ก็จำเป็นต้องเพิ่มภาษีขาเข้า ถ้าราคาในประเทศสูงก็ลดภาษีขาเข้าลง เป็นต้น

6.7 ราคาสินค้าส่งออกควรเป็นไปโดยเสรี แต่อยู่ภายใต้การดูแลควบคุมอย่างใกล้ชิด ของรัฐบาล ด้วยการกำหนดราคาขั้นต่ำและขั้นสูง ถ้ามีความแปรปรวนของราคาเกิดขึ้นก็ใช้ เครื่องมือทางด้านภาษี ถ้าเป็นราคาภายในประเทศก็ต้องใช้มาตรการพยุงราคา ประกันราคา แทรกแซงตลาด แล้วแต่ความเหมาะสม